

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»
В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ГЛОБАЛЬНОГО
ХАРАКТЕРУ**

Олена КОРОЛЬЧУК

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Головна мета клінічної психології – зменшити страждання, спричинені розладами психічного здоров'я та психологічного благополуччя. Тривога, депресія, психози, вживання психоактивних речовин, розлади особистості та інші психічні розлади створюють приголомшливий тягар для громадського здоров'я та економіки [1, 2] та останні роки виходять на перший план серед причин інвалідації та смерті. Подолання цього тягря вимагатиме розробки та поширення стратегій втручання, які є більш ефективними, сталими та справедливими [3, 4] – це вимагає

сьогодні готувати ефективних спеціалістів з клінічної психології, формуючи професійну, кваліфіковану та свідому спільноту охоронців психічного здоров'я.

Загально визнано, що на психічне здоров'я людини впливають умови впровадження життєдіяльності, реалізації потенціалу і можливостей людини, загальний стан здоров'я, соціально-економічний стан тощо. Сьогодні світ став ще більш швидким, різким, крихким та непередбачуваним для людини, сучасні стресори – більш вагомими, їх впливи – більш комплексними та загрозливими, ускладнені поєднанням і непередбачуваністю наслідків. Це стає ще більш важким тягарем для здоров'я людини, найперше вражаючи саме психічну складову. Так, наприклад, одна з найнебезпечніших пандемій останніх років, КОВІД-19, поставила під загрозу фізичне здоров'я людей на всій планеті – «щодня десятки тисяч людей помирали, сотні тисяч інфікувалися» [5]. Водночас, застосування у більшості країн необхідних обмежувальних «профілактичних заходів, як-то карантин, закриття кордонів, проактивна ізоляція» здійснило свій негативний вплив на психічне здоров'я, збільшивши прояви психічного нездоров'я. Війна рф проти України ще більше посилила навантаження на психічну складову здоров'я людей в Україні та у світі в цілому. За даними досліджень останніх років, тривога, депресія, психози, вживання психоактивних речовин, розлади особистості та інші психічні розлади створюють приголомшливий тягар для громадського здоров'я та економіки [1, 2]. Саме це обумовлює необхідність уваги до підготовки якісних кадрів для охорони психічного здоров'я, частину з яких забезпечує підготовка за спеціальністю «клінічна психологія», адже ця освіта сьогодні є запорукою успішного завтра для України та світу в цілому.

Клінічна психологія – галузь, що базується на глибокій інтеграції фундаментальної науки та клінічної практики, займає унікальне положення та слугує міждисциплінарним центром щодо забезпечення психічного здоров'я, тому вивчення питань щодо

проблем та шляхів їх вирішення у навчанні, підготовці кваліфікованих кадрів – клінічних психологів, є важливим завданням сьогодення.

Загалом, на думку дослідників, ставлення та мотивація студентів до свого навчання найбільше залежить від чинників вибору професії (спеціальності) і ставлення до самого процесу навчання, а також від можливостей бути щасливими, здоровими, технічно досвідченими, фаховими і професійно успішними. Також важливими є доступність до якісних даних, наукових джерел і досліджень, наявність можливостей фахового супроводу більш досвідчених колег, залученості до практики, міжнародного досвіду та спільних міжнародних дослідницьких проєктів тощо. Фактичний ступінь прогресу на шляху до цих цілей, на думку Левенсона, є невизначеним, [6] і на сьогодні ускладнений новими викликами – це у свою чергу призводить до стрес-перевантаження студентів та, беззаперечно впливає на результати навчання.

Відмітимо деякі з існуючих проблем, які ми дізналися з наукових джерел, що стосуються сьогодні студентів – клінічних психологів:

1) наявність зовнішніх стресорів – війна, руйнування, смерть, страх, невизначеність, постійний інформаційний стресовий фон: частина студентів в Україні взагалі не розуміє, як вчитися офлайн і навіщо вчитися та виконувати завдання, коли майбутнє щодня ще більш невизначене. Це спричиняє високе психологічне напруження, провокуючи нездатність і небажання працювати, апатичність через переживання;

2) мультидисциплінарність та технічність навчання: за останню чверть століття відбулися зміни: спонукані спонсорами, натхненні новими технологіями та мотивовані краще розуміти, прогнозувати, запобігати та лікувати психічні розлади, спеціалісти все більше покладаються на складні міждисциплінарні інструменти; наприклад, використання технології смартфонів і машинного навчання для прогнозування спроб суїциду та помилок у вживанні психоактивних речовин. Мультидисциплінарність, на

думку студентів, не завжди є виправданою, оскільки є певні дисципліни, навантаження яких є недоречно великим. Освоїти всі передові мультидисциплінарні інструменти та концепції складно і, враховуючи, що сьогоднішні інновації стають нормою завтрашнього дня, проблема навчання стає ще гострішою [7].

3) заняття частіше дистанційні та не завжди покривають потреби студентів, залишаючи багато питань без відповідей : за таких умов і розуміння стрес-перевантаженості студентів, їхня бездіяльність і низька включеність часто безпідставно виправдовується.

4) недостатньо інтегровані базова та прикладна клінічна психологія, що тягнуть за собою також проблему невідповідності між навчанням і реальною роботою: недостатня кількість часу призначені на здобуття власного досвіду та ознайомлення із реальною роботою клінічного психолога.

5) відсутність належної підтримки від держави проведення наукових досліджень із залученням студентів.

6) фінансові труднощі студентів. Сучасні студенти, швидше за все, мають значні освітні борги та відчувають фінансові труднощі, ніж їхні попередники (наприклад, Peterson Foundation 2021). В опитуванні Nature 2019 року дві третини опитаних (67%) погодилися, що фінансові турботи були головним фактором стресу [8].

7) неналежні рівні здоров'я та добробуту студентів, адже вважається, що «поточний навчальний клімат не є ані здоровим, ані стійким... і загрожує підірвати спільні цінності та цілі як для студентів, так і для громадського здоров'я (CGS & Jed Foundation 2021, Forrester 2021).

8) велике навантаження (оволодіння складними міждисциплінарними знаннями та техніками, розвиток клінічних навичок та культурної компетентності, розуміння сотень сторінок призначеної літератури, презентації своїх робіт на семінарах і конференціях), більшість студентів працює, заробляючи собі на

проживання та навчання кошти – все це є стрес-факторами, вага яких не зменшується, але обтяжується постійно новими викликами.

Висновки: Варто приділяти увагу дослідженням питань щодо сучасних стрес-факторів та перешкод, які є об'єктивно та суб'єктивно у студентської молоді, студентів-клінічних психологів зокрема, особливо враховуючи сучасні реалії війни та швидкоплинності подій і стресорів, поєднаності та непередбачуваності їх впливів та наслідків з метою удосконалення навчального процесу та покращення якості навчання. Якісне навчання – той фронт, що тримає студентська молодь – є ще більш важливим в умовах війни, бо забезпечує здоров'я, сили і стійкість населення для відбудови країни. Війна погіршила стан психічного здоров'я людей в Україні. Треба зважати на стан психічного здоров'я і навантаженість сучасних студентів. Від клінічних психологів залежить рівень психічного здоров'я населення, можливості формувати здорові моделі мислення та поведінки у суспільстві. Тому, проблемні аспекти питання щодо підвищення якості навчання студентів – клінічних психологів та підготовки високопрофесійних спеціалістів даного напрямку, що залежить як від викладачів, так і від мотивованих здорових студентів, потребують окремої уваги, дослідження та вирішення

Література

1. CDC. 2020. *Youth Risk Behavior Survey Data Summary & Trends Report: 2009–2019*. Atlanta, GA: Center for Disease Control and Prevention.
2. SAMHSA 2019, SAMHSA. 2019. Key substance use and mental health indicators in the United States: Results from the 2018 National Survey on Drug Use and Health. Rockville, MD: Center for Behavioral Health Statistics and Quality.
3. Mei C, Fitzsimons J, Allen N, Alvarez-Jimenez M, Amminger GP, et al. 2020. Global research priorities for youth mental health. *Early intervention in psychiatry* 14: 3–13.

4. Uhlhaas та інші 2021 Uhlhaas PJ, McGorry PD, Wood SJ. 2021. Toward a Paradigm for Youth Mental Health. *JAMA Psychiatry* 78: 473–74.

5. Clemente-Suárez VJ, Navarro-Jiménez E, Jimenez M, Hormeño-Holgado A, Martinez-Gonzalez MB, Benitez-Agudelo JC, Perez-Palencia N, Laborde-Cádenas CC, Tornero-Aguilera JF. Impact of COVID-19 Pandemic in Public Mental Health: An Extensive Narrative Review. *Sustainability*. 2021; 13(6).

6. Levenson RW. 2017. Clinical psychology training: Accreditation and beyond. *Annual Review of Clinical Psychology* 13: 1–22

7. Gee DG, DeYoung KA, McLaughlin KA, Tillman RM, Barch DM, Forbes EE, Krueger RF, Strauman TJ, Weierich MR, Shackman AJ. Training the Next Generation of Clinical Psychological Scientists: A Data-Driven Call to Action. *Annu Rev Clin Psychol*. 2022 May 9;18:43-70.

8. Nature Research 2019 Nature Research. 2019. 2019 Nature PhD Students Survey Data